

Les eleccions lituanes porten els laboristes al poder

Brazaurkas, un nacionalista d'esquerres

La derrota de Landsbergis i la victòria de l'antic dirigent comunista, Algirdas Brazaurkas, en les eleccions lituanes ha donat peu a moltes especulacions interessades.

A principi del 1989 els ciutadans de Moscou van observar un canvi notable en la fesomia de la seua ciutat. Feia anys que estaven acostumats a trobar les banderes de les quinze repúbliques de l'URSS davant els monuments més importants o en els punts més transitats dels cinturons de circumval·lació. En aquestes banderes, inventades pel règim, predomina el color roig. De fet eren repeticions de la bandera soviètica, amb petits detalls diferenciadors. Retallant-se sobre el cel gris, la veritat és que tenien un configuració molt homogènia. De sobte, però, Lituània va canviar de bandera i els moscovites van veure com aquell conjunt harmoniós es defeixia. Al costat de la simfonia de roigs aparegué una cridanera bandera tricolor, l'única que, a més, no portava la falç i el martell estampats en la tela.

Era el temps, encara, en què ni Gorbaxov ni Ieltsin no s'atrevien a parlar de pluripartidisme. De fet, l'actual líder rus ja havia estat expedientat pel partit, però encara no volia mesclar-se amb la feble oposició democràtica que començava a naixer. Aquest ambient feia destacar molt més encara la situació lituana. La bandera era una anècdota significativa (sobretot, si tenim en compte que era la bandera de la Lituània independent, anatemitzada per feixista en els llibres oficials), però hi havia moltes coses més en marxa, canvis que vistos des de Moscou eren revolucionaris. Entre els cercles reformistes de la capital soviètica hi havia un nom que circulava de boca en boca: Algirdas Brazaurkas.

MODERAT PERÒ FERM

Brazaurkas era el secretari general del Partit Comunista de Lituània, escollit la tardor del 1988, en el marc de la renova-

ció dels càrrecs que impulsava la *perestroika* de Mikhaïl Gorbaxov. A Lituània, però, Brazaurkas era conegut, sobretot, pel seu tarannà nacionalista, moderat i pragmàtic, però indiscutible.

Coincidint amb la seua elecció, a Vîlnius es va celebrar el congrés constituent del Sajudis, moviment que, en un principi, es presentava en suport de la *perestroika*, com tants en començaven a apareixer en les repúbliques, però que aviat esdevindria el símbol dels qui volien anar més enllà.

El congrés se celebrà en el Palau dels Esports de Vîlnius i va ser la primera oportunitat per a Brazaurkas de parlar en públic davant un nombre important de gent. El seu va ser un discurs difícil perquè, en definitiva, representava el partit comunista, però els delegats el va aplaudir calorosament quan abandonà l'ambó. El simple fet que un representant del partit s'hagués atrevit a parlar des d'aquell pedestal on hi havia gravat l'escut de la Lituània independent de pre-guerra ja era molt. Brazaurkas no es limità a aquell parlament, ans seguí de prop el desenvolupament del congrés tants dies com va durar.

Des del seu càrrec de màxim responsable republicà, Brazaurkas va aprofitar bé l'eufòria per a fer agosarats passos endavant. Pocs dies després d'arribar al poder va aconseguir que el Soviet Suprem de Lituània aprovés dos decrets reinstaurant la bandera del país i proclamant el lituà llengua de la república. Brazaurkas donava amb això mostres clares que estava disposat a trencar amb el passat i a portar la iniciativa en el procés de canvis. El secretari del partit comunista també va anunciar que la catedral de Vîlnius tornaria al culte, una decisió que li valgué una bona esbrancada de Moscou. De fet, les relacions amb el centre es van començar a ressentir immediatament, en un

procés llarg que portà al trencament entre el PCUS i el PCL, pel desembre del 1989.

En l'endemig s'havia instaurat un sistema d'ensenyament propi i diferenciat, s'havia parat la construcció del tercer reactor de la central d'Ignalina i s'havia arribat a la reforma de la mateixa constitució de Lituània, proclamant la necessitat de més llibertat per al país. En tota aquesta etapa el Sajudis i el PCL van col·laborar activament. Vitautas Landsbergis i Algirdas Brazaurkas, caps del moviment i del partit, es trobaven gairebé cada dia i coordinaven les actuacions a portar a terme. Mentrestant a Moscou Gorbaxov afrontava les primeres dificultats serioses amb la seua dreta i un dels elements clars de discussió era la senda que havien pres els països bàltics, especialment Lituània. Dins el partit lituà apareix obertament una fracció que reclama la independència i vol adoptar un programa socialdemòcrata. Atrapat entre els dos fronts, Brazaurkas dubta i es col·loca en una posició moderada i poc bel·ligerant amb Moscou. Som a principi del 1989 i ací comença el trencament entre Brazaurkas i el Sajudis.

Pel febrer d'aquest any el Soviet Suprem de l'URSS decideix d'anul·lar alguns articles de la nova Constitució lituana que havia aprovat el soviets suprem republicà. La decisió crea una gran indignació al país que el Sajudis aprofita per a proclamar-se, per primer vegada, partit independentista. En les eleccions de març, les primeres de la *perestroika*, el Sajudis guanya tot el que vol. I fins i tot es permet de no presentar candidatura a la circumscripció de Brazaurkas, perquè aquest puga guanyar sense dificultats el seu escó. Però dins el moviment també es palpa la tensió entre els partidaris de la independència i els qui creuen que cal seguir una via menys directa

d'enfrontament amb Moscou. Aquest sector, del qual forma part per exemple Kazimira Pruskenie, assenta les bases d'un nou acord amb el PCL, que fructifica poc després.

Amb les aigües calmades de nou, Brazauskas torna a prendre la iniciativa i denuncia el pacte Molotov-Ribbentrop. El primer de maig, encara d'aquell intens 1989, el Soviet Suprem vota una declaració de sobirania que és vista des de Moscou poc menys que com una declaració de guerra. El text, defensat per Brazauskas, afirma que "l'estat sobirà de Lituània va ser annexionat il·legalment i per la força a la Unió Soviètica i va perdre la seua independència política, econòmica i cultural", i remarca més endavant que l'URSS continua ignorant el desig d'independència "econòmica" de la república i que, per tant, l'única solució possible és "recuperar la sobirania". La mateixa declaració indica que només les lleis lituanes seran vàlides a Lituània i que, a partir d'aquell moment, les relacions amb l'URSS seguiran el patró de les relacions internacionals.

Les incipients enquestes electorals van deixar clar que, en aquell moment, el PCL tenia una popularitat molt per sota del Sajudis, però que Brazauskas en tenia més que no pas Landsbergis i Gorbaxov. Els lituans, clarament, consideraven Brazauskas un dels seus, un nacionalista.

La rêmora del partit, en definitiva comunista a pesar del canvi de nom i ideologia, va arraconar Brazauskas en el procés polític subsegüent, que havia de menar a la independència real. Durant el cop d'estat Brazauskas i els laboristes van estar clarament contra els sediciosos i defensaren el Parlament lituà, on s'havien refugiat els diputats. Ningú no podia acusar-los de res.

I en la recuperació d'aquesta credibilitat hi ha la base de la seua victòria electoral d'aquest mes. Alguns mitjans han volgut deixar entendre que els lituans havien votat contra el nacionalisme. Només la ignorància o la mala fe poden sustentar una asserció com aquesta. Perquè la trajectòria d'Algirdas Brazauskas és la d'un dels motors del canvi a la república. Sense el Sajudis la independència no hauria estat possible. Però sense Brazauskas potser tampoc. Els lituans només han triat entre dreta i esquerra. No hi havia en joc res més.

Vicent Partal